

▲ Kříž smírčího typu v lokalitě Třetihory, v pozadí Nežichov.

Zajímavá místa Karlovarského kraje - Nežichovská kotlina

Stanislav Wieser, Karlovy Vary

Třebouňský vrch je dominantou obzoru ve výhledech jižním směrem z mnoha míst Karlovarska. Svou nadmořskou výškou 824,5 m je druhým nejvyšším bodem Tepelské vrchoviny. Nad mírně zvlněným terénem Toužimska tvoří výraznou stolovou horu, která je zbytkem třetihorního vulkanického příkrovu na starších vrstvách jílu a písků. V jižním směru se z příkrovu zachoval navazující hřbet Branišovského vrchu (803 m n. m.). V klínu těchto vrchů je Nežichovská kotlina, na jejíž protější straně, pohlédneme-li na topografickou mapu, jsou Prvohory, Druhohory a Třetihory – samozřejmě jen pomístní názvy. V nejmladších čtvrtohorách se v kotlině objevilo starodávné zemědělské osídlení. Polnosti byly úživné pro dvě malé vsi, známé z písemností 13. a 14. století jako majetek tepelského kláštera.

Historicky dlouho udržovaná mozaika polí, luk a mezí se v letech kolektivizace zemědělství od poloviny 20. století začala proměňovat. Zbytky mezi a mokřady však rozčlenily scelovaná pole a podnítily vývoj mimolesní vegetace dřevin. V roce 1984 jsem se dozvěděl, že zdejší pozemky mají být dokonale sceleny, technicky meliorovány a převážně proměněny na ornou půdu. Takovým postupem tehdy obvykle byly nařízeny náhradní

rekultivace za ztráty zemědělské půdy při výstavbě kdekoliv jinde. Napadlo mě přispět k argumentaci proti tomuto záměru článkem v časopisu Českého svazu ochránců přírody (vyšel v čísle 7/1984 „Naší přírodou“ s názvem „Pod Třebouňským vrchem“). Odboru kultury Okresního národního výboru Karlovy Vary, pod který spadala ochrana přírody, jsem předal fotografickou dokumentaci stávající vyvážené vegetace v Nežichovské kotlině.

Tehdy bylo zcela nemyslitelné letecké snímkování. Zvolil jsem riskantní výstup na tyčový stožár pro antény radioamatérů – jedině on vyčníval nad smrkovými porosty pokrývajícími Třebouňský a Branišovský vrch. Na vrchol ocelové tyče jsem vylezl po stupadlech a připoutal se skautským opaskem, abych měl volné ruce pro fotografování. Když nyní srovnávám pořízené snímky s leteckou fotomapou z roku 1952, je nápadná změna v obhospodařování za 32 let uplynulých k roku 1984. Mezi scelеныmi plochami převažujících luk přibyla mimolesní dřevinná vegetace. Jelikož k jejímu vymýcení při technické úpravě pozemků po roce 1984 nedošlo, je zajímavé porovnávat ty snímky s fotomapou z roku 2011 a s nynějším

- ▲ Nežichovská kotlina z radioamatérského stožáru na Třebouňském vrchu (rok 1984).
- ▲ Průhled od vrcholu Třebouňského vrchu k Blažejenskému rybníku (rok 2014).

stavem krajiny po dalších 30 letech: je stabilizovaný ve smyslu zachování krajinnotvorných prvků (viz <http://kontaminace.cenia.cz>). Proto mohla být lokalita s Blažejským rybníkem začleněna do soustavy NATURA 2000 a v roce 2014 vyhlášena přírodní památkou.

Poznávání toho jižního koutu Karlovarského kraje je na dnešní úrovni značně odlišné od mých prožitků při „objevování“ krás Karlovarska v 60. letech 20. století. Znamenitosti přírody i historie jsou často popsány přímo v terénu. Okolí torza kostela sv. Blažeje, shořelého roku 1957, popisují tabule naučné stezky na 2,5 km dlouhé trase kolem Blažejského rybníka (<http://www.priroda-kv>.

cz/lokality/blazejsky_rybnik/index.php nebo www.csop.cz/psfront/lokalita/970 – všechno se dá najít na internetu?).

Jinou trasu v Nežichovské kotlině, pojmenovanou „Cesta do pekla“, popisuje informační tabule v Nežichově. Tam na biofarmě „Belina“ pracují a také se scházejí lidé ze společenství, které chce žít s touto krajinou, vcítit se do ní – a také přispět k užítku z ní. Krajina není jen využitelná plocha k rozšiřování obytných a výrobních ploch. Jako prostor pro život má být s ním spojena a pěstována.

Kdo bude procházet od Kláštera Teplá po Skokovské stezce nebo Davidově naučné stezce s výtisky informačních letáků, přijde přes údolí k Branišovu (www.skoky.eu/clanky/skokovskastezka/) již informován. Před vsí blízko prameny je nad silnicí na podstavci někdejšího křížku pomníček vojáka, zdejšího rodáka, který padl v první světové válce. Je nezapomenutý, protože nápis je udržován čitelný. Za pomníčkem stoupá odbočka naučné stezky Aloise Martina Davida na Branišovský vrch. První část výstupu je poněkud namáhavá, ale přes problémy se značným konečným vede na hřbet a potom již i s výhledy z pasek pokračuje až pod vrchol na skalách mrazového srubu. Tam někde byla pozorovatelná vědce, kterého připomínají naučné tabule na stezce i pomníček v Dřevohryzech, kde se roku 1757 narodil.

Přírodní nejceněnější mokřady kolem Blažejského rybníka nejsou jediné. Jako biotop obojživelníků i další fauny a flory vázané na vodní a mokřadní prostředí byly rozšířeny o uměle vytvořené tůňky. Nové rybníčky vyzorujeme při srovnávání vegetačního krytu na ortofotografických snímcích, ale také drobnější plošky najdeme při toulce v širším prameništi Ůterského potoka. Sbírá své vody ve výše položeném okolí Blažejského rybníka. Do toho prameniště vstoupí ti, kteří přijdou od rozcestí k Nežichovu ze silnice na Plzeň. Tam kolem lesního rybníčku směřuje cesta přes pastviny pod samotou U Pohodnice a dále přes les. Les je tu příhodným biotopem pro lesní mravenec. Podobně jako na úbočích Třebouňského vrchu dosahují mnohá mraveniště výšky přes 1 m. Více však překvapí na lesní louce stojící menhir. Nad obzorem lesa za ním vyčnívá stožár vysílače Krašov – jsme tedy v našem století, i když

zároveň v lokalitě pojmenované „Druhohory“. Až potom vstoupíme do „Třetihor“, přijdeme ke hranici Plzeňského kraje, kde za cestou jsou rybníčky dalšího z pramenišť Úterského potoka. U cesty, z ní sotva patrný, stojí kamenný kříž. Kdo zná tvary podivuhodných svědků minulosti, jimž se pro původ některých z nich říká smírčí kříže, zájásá a napadne ho, že tento by mohl být hraničním znamením, když stojí právě zde. Potvrzoval by tak teorii, že takové kříže jsou hraničními znameními. Tento jen dva roky starý kříž s runovým znamením pochází od stejného autora jako nedaleký menhir – uvádí nás do prostoru přeludů? U kříže se dívám do mapy z roku 2002 – v ní je zakreslen na tomto místě smírčí kříž – kartograf měl vidinu?

Skutečností je, že zde hlouběji v údolí opouští Úterský potok pozoruhodný kout Karlovarského kraje. Kdyby jej někdo po dalších 30 letech mohl podobně pocítit, svědčilo by to o úspěšné ochraně krajiny.

▲ Menhir v lokalitě Druhohory. Všechny fotografie Stanislav Wieser.

▼ Mapa Nežichovské kotliny s místními jmény po geologických obdobích.

